

“PERANAKAN CULTURE” MANAGEMENT FOR CULTURAL TOURISM IN PHANGNGA PROVINCE

Sireethron RUJIRANUN¹

1 Faculty of Environmental Management, Prince of Songkla University, Thailand;
6010920026@email.psu.ac.th

ARTICLE HISTORY

Received: 7 April 2025

Revised: 21 April 2025

Published: 6 May 2025

ABSTRACT

This qualitative research aimed to study the similarities and differences in the management patterns of Peranakan culture, study the roles of stakeholders, and analyze the factors that promote or hinder the management of Peranakan culture for cultural tourism in Phangnga Province, using interviews and non-participatory observations from 20 samples. The results of the study found that the management patterns of Peranakan culture in Phangnga Province were consistent in 8 aspects: cultural research, cultural conservation, cultural restoration, cultural development, cultural transmission, cultural promotion, cultural virtuousness, and cultural exchange. However, the differences in culture, economy, society, and technology of each community resulted in unique management styles. In terms of the roles of stakeholders, it was found that the public sector played an important role in all dimensions, while civil society, the government sector, and the private sector participated in different ways, both in terms of conserving and promoting of culture for sustainable tourism. Factors that facilitate cultural management include having good human resources, support from agencies and networks, creating economic benefits from culture, and having a source of budget support. Meanwhile, the main obstacles were lack of understanding of cultural content, lack of expert personnel, lack of traditional materials, and differences in perspectives on cultural management.

Keywords: Cultural Management, Peranakan Culture, Cultural Tourism, Talat Yai Community, Phangnga Province

CITATION INFORMATION: Rujiranun, S. (2025). “Peranakan Culture” Management for Cultural Tourism in Phangnga Province. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(5), 6

การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัด พังงา

สิริธร รุจิระนันท์¹

1 คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่;
6010920026@email.psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างในรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน ศึกษาบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา โดยใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงามีความสอดคล้องใน 8 ด้าน ได้แก่ การวิจัย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การพัฒนา การถ่ายทอด การส่งเสริม การเสริมสร้างอัตลักษณ์ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีของแต่ละชุมชน ส่งผลให้การจัดการมีรูปแบบเฉพาะตัว และในด้านบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่าภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในทุกมิติ ขณะที่ภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชน มีบทบาทในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในลักษณะที่แตกต่างกันไป ทั้งในแง่การอนุรักษ์ และการส่งเสริม วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และในส่วนของปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการวัฒนธรรมประกอบด้วย การมีทรัพยากรบุคคลที่ดี การสนับสนุนจากหน่วยงานและเครือข่าย การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากวัฒนธรรม และการมีแหล่งทุนงบประมาณสนับสนุน ขณะที่อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การขาดความเข้าใจในเนื้อหาวัฒนธรรม การขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ การขาดวัสดุอุปกรณ์ดั้งเดิม และความแตกต่างในมุมมองด้านการจัดการวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การจัดการวัฒนธรรม, วัฒนธรรมเพอรานากัน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ชุมชนตลาดใหญ่, จังหวัดพังงา

ข้อมูลการอ้างอิง: สิริธร รุจิระนันท์. (2568). การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพังงา. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(5), 6

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างมาก โดยเฉพาะวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความผสมผสานและการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน หนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรมไทยตอนใต้ คือ ชาวเพอรานากัน ซึ่งเป็นกลุ่มลูกผสมระหว่างชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวพื้นเมืองโดยมีการตั้งหลักปักฐานอยู่ในแถบคาบสมุทรมลายู บริเวณมะละกา ปีนัง สิงคโปร์ รวมถึงแถบชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย ได้แก่ ภูเก็ต พังงา และระนอง เป็นต้น และเรื่อยไปจนถึงประเทศพม่า วัฒนธรรมเพอรานากันโดดเด่นด้วยเอกลักษณ์เฉพาะด้านภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย สถาปัตยกรรม และประเพณีที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลงตัว (อดิศ สรรคบุรณรักษ์ และ ศศิณัฐ สรรคบุรณรักษ์, 2561)

จังหวัดพังงา เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมเพอรานากันอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในเขต อำเภอตะกั่วป่า ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการค้าและเหมืองแร่ดีบุกในอดีต การเข้ามาของชาวจีนฮกเกี้ยนเพื่อประกอบอาชีพในพื้นที่ได้นำมาซึ่งการก่อตัวของชุมชนเพอรานากัน และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง ปรากฏจนปัจจุบัน วัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงายังคงได้รับการอนุรักษ์และถ่ายทอดผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่เพียงแต่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมล้วนมีส่วนสำคัญต่อการจัดการวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันยังคงเผชิญกับความท้าทายในหลายด้าน ซึ่งการศึกษาปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา เป็นหนึ่งในสามของวัตถุประสงค์ในการศึกษานี้ ดังนั้น การศึกษาการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ พัฒนา และพัฒนาวัฒนธรรมให้คงอยู่ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาความเหมือนและความต่างในรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา
- 2) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา
- 3) ศึกษาปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา

กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการวัฒนธรรม 8 ประการของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535 อ้างใน ณัฐดี นุ่นมี, 2561) ประกอบด้วย การวิจัย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การพัฒนา การถ่ายทอด การส่งเสริม การเสริมสร้างอัตลักษณ์ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นกรอบในการวิเคราะห์การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา

กรอบแนวคิดในการศึกษานี้กำหนดตัวแปรต้น 3 ประการ ได้แก่ ความเหมือนและความแตกต่างของรูปแบบการจัดการวัฒนธรรม บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการวัฒนธรรม โดยมีตัวแปรตาม คือ การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา ทั้งนี้ แนวคิดการจัดการวัฒนธรรมข้างต้นถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ทั้งในเชิงโครงสร้าง (structure) และกระบวนการ (process) เพื่อสะท้อนให้เห็นกลไกการจัดการวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในระดับชุมชนอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทั้งนี้มีตัวแทนเป้าหมายในการวิจัยทั้งสิ้น 20 คน คือ กลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยตรงจากหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลเมืองตะกั่วป่า (3 คน) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา (5 คน) ภาคประชาสังคม ได้แก่ ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมและบาปตะกั่วป่า (2 คน) และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ประชาชนในย่านเมืองเก่า (5 คน) และประชาชนเจ้าของวัฒนธรรม (5 คน) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงเขียนรายงานผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ความเหมือนและความต่างในรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา

จากการศึกษาพบข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความเหมือนและความต่างในรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน

ความเหมือนในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน	ความต่างในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน
1) การวิจัยวัฒนธรรม: มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำวารสาร รวมถึงงานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับชุมชนตลาดใหญ่ เพื่อนำเสนอประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวเพอรานากัน	• บริบทชุมชน: พังงาเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก ต่างจากพื้นที่ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์
2) การอนุรักษ์วัฒนธรรม: ชุมชนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นจัดกิจกรรมอบรมทางวัฒนธรรม การสาธิตอาหารพื้นถิ่น และการเก็บรักษาสถาปัตยกรรมโบราณ	• การสนับสนุน: งบประมาณและการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐมีข้อจำกัดมากกว่าพื้นที่ท่องเที่ยวหลักอื่นๆ

ความเหมือนในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน	ความต่างในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน
3) การฟื้นฟูวัฒนธรรม: มีการรณรงค์ให้สวมใส่ชุดบาบา-ยาหยา ในวันสำคัญ รวมถึงการบูรณะอาคารเก่าเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	• การใช้เทคโนโลยี: การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ยังไม่แพร่หลายเท่ากับจังหวัดที่มีการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์
4) การพัฒนาวัฒนธรรม: การพัฒนาอาคารเก่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และส่งเสริมอาหารท้องถิ่น เช่น หมูฮ้อง และจอแหร้ง	• การจัดกิจกรรม: การจัดกิจกรรมในพังงามีลักษณะเรียบง่าย เน้นการจำลองวิถีชีวิตจริงของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ตรง
5) การถ่ายทอดวัฒนธรรม: ผ่านโครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อย การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน และการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อถ่ายทอดวิถีชีวิต	
6) การส่งเสริมวัฒนธรรม: การจัดงานเทศกาลกินเจ ถนนคนเดิน และกิจกรรมย้อนยุค เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น	
7) การเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม: การจัดอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญในชุมชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนรุ่นใหม่	
8) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม: การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับพื้นที่อื่น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ	

ทั้งนี้การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงามีความโดดเด่นในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมผ่าน การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน รวมถึงความแตกต่างที่สำคัญเกิดจากบริบทของพื้นที่ที่ยังคงความดั้งเดิม และมีการพัฒนาอย่างสมดุล โดยการยึดถือวิถีชีวิตแบบเพอรานากันเป็นหัวใจหลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา

การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในพื้นที่ บทบาทของแต่ละกลุ่มจึงมีความสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา และส่งเสริมวัฒนธรรมเพอรานากันให้คงอยู่ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในทุกมิติ ขณะที่ภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชน มีบทบาทในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในลักษณะที่แตกต่างกันไป ภาคประชาชน: ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน เจ้าของวัฒนธรรม และประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น เป็นกำลังสำคัญในการเป็นผู้รักษาและสืบทอดวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ที่มีบทบาทดังนี้

- 1) การวิจัยวัฒนธรรม: ให้ข้อมูล และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2) การอนุรักษ์วัฒนธรรม: การจัดอบรมทางวัฒนธรรม และช่วยเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม
- 3) การฟื้นฟูวัฒนธรรม: ร่วมกิจกรรมฟื้นฟูประเพณี และสืบทอดความเชื่อดั้งเดิม
- 4) การพัฒนาวัฒนธรรม: นำเสนอสินค้า และบริการที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม
- 5) การถ่ายทอดวัฒนธรรม: ถ่ายทอดความรู้ และทักษะทางวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นใหม่
- 6) การส่งเสริมวัฒนธรรม: มีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม

7) การเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม: คัดสรรบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมเพื่อสานต่อความรู้ทางวัฒนธรรม

8) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม: เปิดรับและเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในชุมชนภาคประชาสังคม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์บ้านตะกั่วป่า ชมรมบาบ๋าชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมความรู้ทางวัฒนธรรม เสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งภาคประชาสังคมทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างชุมชนและภาคส่วนอื่นๆ โดยมีบทบาทดังนี้

- 1) การวิจัยวัฒนธรรม: รวบรวมข้อมูล และทำวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
 - 2) การอนุรักษ์วัฒนธรรม: จัดอบรมวัฒนธรรม และเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม อาทิ ชุมชนบาบ๋า วัดกุโบราณ เป็นต้น
 - 3) การฟื้นฟูวัฒนธรรม: จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางวัฒนธรรม
 - 4) การถ่ายทอดวัฒนธรรม: จัดอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ และสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม
 - 5) การส่งเสริมวัฒนธรรม: สนับสนุนการอนุรักษ์อาคารโบราณ และวัตถุทางวัฒนธรรม
 - 6) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม: เป็นวิทยากรให้ความรู้ทางวัฒนธรรมแก่ผู้ที่มีความสนใจ
- หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา อำเภอตะกั่วป่า และเทศบาลตะกั่วป่า เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและสนับสนุนการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน ดังนี้

- 1) งานวิจัยวัฒนธรรม: สนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างฐานข้อมูลวัฒนธรรม
- การอนุรักษ์วัฒนธรรม: จัดกิจกรรมอบรม และร่วมเป็นเจ้าภาพในงานเทศกาลทางวัฒนธรรม
- 2) การฟื้นฟูวัฒนธรรม: รณรงค์การใส่ชุดประจำถิ่น และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม อาทิ เปิดเมืองตะกั่วป่า และถนนสายวัฒนธรรม เป็นต้น
- 3) การพัฒนาวัฒนธรรม: ให้คำแนะนำในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 4) การส่งเสริมวัฒนธรรม: ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรม และสนับสนุนงบประมาณ
- 5) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม: เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่น และนานาชาติผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการที่พัก ร้านอาหาร และผู้จัดจำหน่ายของที่ระลึกทางวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งมีการนำเสนอวัฒนธรรมเพอรานากันเป็นองค์ประกอบหลักในการทำกิจการต่างๆ โดยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

- 1) การอนุรักษ์วัฒนธรรม: สนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม และส่งเสริมการใช้วัตถุดิบหรือบริการที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2) การพัฒนาวัฒนธรรม: นำเสนอวัฒนธรรมผ่านที่พัก ร้านอาหาร และของที่ระลึก
- 3) การส่งเสริมวัฒนธรรม: ช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านช่องทางตลาดต่างๆ

ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรตต่อการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา

การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา เป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวมีทั้งปัจจัยที่เอื้ออำนวยและอุปสรรคที่ต้องเผชิญ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการวัฒนธรรม ทั้งนี้จากการศึกษาพบข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากัน

ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการวัฒนธรรม	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการวัฒนธรรม
1) ทรัพยากรบุคคลที่ดี: ผู้สูงอายุยังคงถ่ายทอดวิถีเพอรานากันให้คนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกันเยาวชนก็มีบทบาทในการสืบสานและประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง	1) การขาดความเข้าใจในวัฒนธรรม: บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพอรานากัน ส่งผลให้การจัดการวัฒนธรรมขาดทิศทางและประสิทธิภาพ
2) การสนับสนุนจากหน่วยงานและเครือข่าย: การทำงานร่วมกันของภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในรูปแบบเครือข่าย ช่วยให้การอนุรักษ์และจัดกิจกรรมวัฒนธรรมดำเนินไปอย่างเป็นระบบ	2) การขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ: บุคลากรรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมมีจำนวนน้อย แม้จะมีการอบรมเยาวชน แต่ยังไม่เพียงพอต่อการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3) การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน: วัฒนธรรมเพอรานากันถูกนำมาพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น ขนมเต้าส้อ ชุดบาบา ของที่ระลึก และอาหารพื้นถิ่น ซึ่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3) การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ดั้งเดิม: วัสดุที่ใช้อนุรักษ์อาคารเก่าหายาก เช่น กระเบื้องกาบกล้วย ส่งผลให้การซ่อมแซมต้องใช้วัสดุสมัยใหม่แทน ซึ่งอาจกระทบต่อความเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่
4) การสนับสนุนด้านงบประมาณ: มีการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานท้องถิ่น และภาคเอกชนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การดูแลอาคารสถาปัตยกรรม และการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	4) ความเห็นที่แตกต่างในการจัดการวัฒนธรรม: มุมมองและเป้าหมายที่ไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและบางโครงการต้องหยุดชะงัก

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ความเหมือนและความต่างในรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา

การศึกษาพบว่า การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงาและภูเก็ตมีความคล้ายคลึงกันในกรอบแนวคิด 8 ด้านของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) แต่มีความแตกต่างตามบริบทพื้นที่ ทุนวัฒนธรรม และศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะภูเก็ตที่มีทุนวัฒนธรรมสูง ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและเอกชนในการผลักดันสู่เมืองสร้างสรรค์ ทำให้การจัดการวัฒนธรรมมีลักษณะเชิงพาณิชย์ ขณะที่พังงามุ่งเน้นการอนุรักษ์ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยแนวทางของพังงานั้นสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการวัฒนธรรมโดยชุมชนของ UNESCO (2003) และแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (Richards, 2007) โดยเน้นการถ่ายทอดอัตลักษณ์ดั้งเดิมผ่านกิจกรรม เช่น การอบรมภาษา และการสร้างเยาวชนเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและความรู้สึกเป็นเจ้าของของคนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับงานของ ชมพูนุช ภาณุภาส (2559) ที่เสนอว่าการพัฒนาอัตลักษณ์ในชุมชนควรเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพคนในพื้นที่ ส่วนงานของ กรุณา วงษ์กระจ่าง และคณะ (2561) ชี้ว่า ภูเก็ตเน้นกลยุทธ์การตลาดวัฒนธรรมและการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ในขณะที่พังงาเน้นการมีส่วนร่วมเชิงวัฒนธรรมที่ไม่เน้นการค้า นอกจากนี้ พุมรี อรรถรัฐเสถียร (2556) ยังเสนอแนวคิดเปรียบเทียบวัฒนธรรมเพอรานากันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยได้ สรุปได้ว่า ความเหมือนและความต่างในรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทุนวัฒนธรรมและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในแต่ละพื้นที่

ประเด็นที่ 2 บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงาเป็นผลจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก 4 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชน ประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งต่างมีบทบาทที่ส่งผลต่อการดำเนินงานวัฒนธรรมในมิติที่หลากหลาย ดังนี้ ภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญครอบคลุมทั้ง 8 มิติของการจัดการวัฒนธรรม สะท้อนความรู้สึกเป็นเจ้าของและความพยายามรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (อรพรรณ ฐานะศิริพงศ์, 2555) โดยชุมชนมีการปรับตัวอย่างสมดุล ทั้งยังให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้รุ่นใหม่และนักท่องเที่ยว ภาคประชาสังคม ทำหน้าที่สนับสนุนการวิจัย พัฒนา และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ (สันติ พัฒน์พันธุ์, 2562) ภาครัฐ รับผิดชอบด้านนโยบายงบประมาณ และการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างตามรัฐธรรมนูญ เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ, 2565) และภาคเอกชน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านการบูรณาการกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น เทศกาลเพอรานากัน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยยึดโยงอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการตลาด (พระครูสุตวรธรรมกิจ, 2564) ทั้งนี้บทบาทของแต่ละภาคส่วนสะท้อนแนวคิด Stakeholder Theory (Freeman, 1984) ที่มองว่าทุกภาคส่วนมีอิทธิพลและต้องร่วมกันพัฒนาให้เกิดผลลัพธ์อย่างยั่งยืน อีกทั้งสอดคล้องกับแนวทาง Community Cultural Development ของ UNESCO (2003) ที่เน้นบทบาทนำของชุมชนในการจัดการวัฒนธรรมของตนเอง สรุปได้ว่า บทบาทในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงาเกิดจากการมีส่วนร่วมเชิงลึกและการประสานงานที่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการวัฒนธรรมเชิงท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระยะยาว

ประเด็นที่ 3 ปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคในการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพังงา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันในจังหวัดพังงาเป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่นและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยมีทั้งปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ทั้งนี้ด้านปัจจัยที่เอื้อพบว่า ทรัพยากรบุคคล เช่น ผู้สูงอายุที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม และเยาวชนที่ใช้สื่อดิจิทัล ช่วยขยายการรับรู้วัฒนธรรมไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดทุนมนุษย์และทุนทางสังคม (Putnam, 1995) อีกทั้งการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ และการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นสินค้าเศรษฐกิจ เช่น ขนมพื้นถิ่นและชุดบาป้า ก็ช่วยสร้างรายได้และส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การขาดความรู้เชิงลึกของบุคลากร การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญรุ่นใหม่ และปัญหาวัสดุตั้งเดิมที่หายาก รวมถึงความเห็นต่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจทำให้โครงการวัฒนธรรมบางส่วนไม่ต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรม (Hall, 1992) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการประนีประนอมระหว่างความเปลี่ยนแปลงและการรักษาอัตลักษณ์ ทั้งนี้งานของ อรจิรา สิทธิศักดิ์ และ วราภรณ์ ทะนงศักดิ์ (2563) ที่เน้นบทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนทรัพยากรและนโยบาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้การจัดการวัฒนธรรมมีความต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดพังงาที่ชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุและกลุ่มอนุรักษ์ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังสัมพันธ์กับงานของ วุฒิสวรรค์ สุนทรกิจจารักษ์ และ ธนิต ยืนยง (2565) ที่ชี้ถึง ช่องว่างระหว่างวัย อันเกิดจากมุมมองที่ต่างกันระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ ส่งผลต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมในชุมชน การประยุกต์กิจกรรมวัฒนธรรมให้ร่วมสมัย เช่น การใช้สื่อดิจิทัล หรือการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของเยาวชน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเชื่อมโยงและสืบสานวัฒนธรรมในพื้นที่พังงา สรุปได้ว่า การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันควรอยู่บนฐานของความร่วมมือ มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนอย่างเข้าใจ เพื่อให้อัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทความวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมแก่ชาวบ้านและเยาวชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอนุรักษ์และถ่ายทอดข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง
- 2) สนับสนุนการจัดเก็บและพัฒนาฐานข้อมูลวัตถุและเอกสารทางวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3) ส่งเสริมบทบาทบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรม เพื่อสืบสานองค์ความรู้และเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนตลาดใหญ่
- 4) พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ร่วมกับพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเพิ่มความหลากหลายและทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมชุมชนตลาดใหญ่ ทั้งในมิติ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อวางแผนทางพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2) ศึกษาการพัฒนาที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและคุณภาพชีวิตของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา วงษ์กระจ่าง, วรณี วารัญญานนท์, มาฤดี ผ่องพัฒน์พงศ์, อรช กระแสนินทร์, ลัดดา แสงเดือน วัฒนศิริธรรม, สุมิตรา บุญบำรุง และ นภาพัฒน์ ไรจนธรรม. (2561). การพัฒนาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นสู่การเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารของจังหวัดภูเก็ต. (หมายเลขเอกสาร RDG5950058). สืบค้นจาก https://elibrary.tsri.or.th/fullP/RDG5950058/RDG5950058V02/RDG5950058V02_full.pdf.
- ชมพูนุท ภาณุภาส. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวนโดยชุมชน. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวดี นุ่นมี. (2561). การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันของหน่วยงานและเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไทยโรจน์ พวงมณี, คชสิทธิ์ เจริญสุข, พงศ์พัฒน์ เหล่าคนคำ และ นัยนา อรรถนาทร. (2565). แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมพื้นที่หมู่บ้านน้ำพร อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 13(2), 175-201.
- พระครูสุตวรธรรมกิจ. (2564). ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประเพณีบุญผะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารภูมิโนเวชพัฒนาอย่างยั่งยืน, 2(2), 1-13.
- พุมรี อรรถรัฐเสถียร. (2556). เปอรานากัน (Peranakan) สายเลือดลูกผสม. รูสมิแล, 34(2), 91-95.
- วุฒิจูรณ์ สุนทรกิจจารักษ์ และ ธนิศร ยืนยง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 9(8), 124-137.
- สันติ พัฒน์พันธุ์. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาสังคมในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 7(3), 1-11.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2535). แนวทางการจัดการวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อดิยศ สรรคบุรานุรักษ์ และ ศศิณัฐ สรรคบุรานุรักษ์. (2561). เปอรานากัน: บาบา-ย่าฮายมรดกทางวัฒนธรรมสายเลือดลูกผสมมลายู-จีน. Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3), 2740-2755.

- อรจิรา สิทธิศักดิ์ และ วราภรณ์ ทะนงศักดิ์. (2563). ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: ชุมชนตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. *อินทนิลทักษิณสาร*, 15(2), 109-127.
- อรพรรณ ฐานะศิริพงศ์. (2555). กระแสวัฒนธรรมจีนบ่าในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี ถนนกลาง อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์มาษยวิทยามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman.
- Hall, S. (1992). Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, culture, difference* (pp. 222-237). Lawrence & Wishart.
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65-78.
- Richards, G. (2007). *Cultural tourism: Global and local perspectives*. Routledge.
- UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. Retrieved from <https://ich.unesco.org/en/convention>.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).